

ГАЛІВ Микола,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри історії України
Дрогобицького державного
педагогічного
університету імені Івана Франка
halivm@yahoo.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7068-3124>
(м. Дрогобич)

МИХАЦЬ Роман,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри народних музичних
інструментів та вокалу
Дрогобицького державного
педагогічного
університету імені Івана Франка
romanmuhats@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5111-4188>
(м. Дрогобич)

РЕПРЕСОВАНИЙ ЛІКАР СЕВЕРИН ДАНИЛЕВИЧ (1921–1993):

біографічний нарис за матеріалами архівно-кримінальної справи

У статті розкрити біографію лікаря Северина Данилевича (1921 – 1993), який брав участь в українському визвольному русі середини ХХ ст. й був репресований радянськими спеціальними органами. Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, науковості, авторської об'єктивності, біографічному підході, а також на загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення), спеціально-історичних (археографічний, історико-генетичний, історико-системний) методах. Наукова новизна статті полягає у тому, що вперше в українській історичній біографістиці досліджуються життя та діяльність лікаря Северина Данилевича (1921 – 1993).

У житті та діяльності Северина Данилевича можна виділити декілька головних етапів: 1) дитинство і юність (1921 – 1940), проведене в рідному селі, здобуття середньої освіти в Тернополі; 2) здобуття вищої освіти у Львівському медичному інституті (1940 – 1944), яке, з огляду на складні обставини воєнного часу, декілька разів переривалося; 3) участь в українському визвольному русі (січень – листопад 1944), в рамках якого лікар займав посаду референта медичних справ Дрогобицького окружного проводу ОУН; 4) перебування в ув'язненні (1944 – 1956) у Воркутинському виправно-трудовому таборі (Комі АРСР); 5) звільнення і повернення до цивільного життя (1956 – 1993), повторне здобуття вищої медичної освіти, реабілітація на початку 1990-х рр. Безумовно, вирішальний вплив на життєвий шлях С. Данилевича мала його участь в націоналістичному підпіллі, де виконував обов'язки референта медичних справ («санітарного референта») Дрогобицького окружного проводу ОУН, займався заготівлею медикаментів для УПА, лікував поранених повстанців. Загалом, доля лікаря С. Данилевича є черговою ілюстрацією руйнівного впливу сталінської тоталітарної системи на життя кожної «маленької людини».

Ключові слова: Северин Данилевич, ОУН, УПА, Дрогобич, репресії, реабілітація політв'язнів.

REPRESSED DOCTOR SEVERYN DANYLEVYCH (1921–1993):

biographical sketch on the materials of the archival-criminal case

The aim of the work is to reveal the biography of the doctor Severyn Danylevich (1921 – 1993), who took part in the Ukrainian liberation movement of the middle of the XX century and was repressed by Soviet special services. The research methodology is based on the principles of historicism, scientificity, authorial objectivity, biographical approach, as well as general scientific (analysis, synthesis, generalization), special-historical (archeographic, historical-genetic, historical-systemic) methods. The scientific novelty of the article is that for the first time in the Ukrainian historical biography the life and activity of the doctor Severyn Danylevych (1921 – 1993) are studied.

In the life and work of Severyn Danylevych can be divided into several main stages: 1) childhood and adolescence (1921 – 1940), spent in his native village, secondary education in Ternopil; 2) higher education at the Lviv Medical Institute (1940 – 1944), which, due to the difficult circumstances of the war, was interrupted several times; 3) participation in the Ukrainian liberation movement (January – November 1944), in which the doctor held the position of medical chief (“sanitary chief”) of the OUN’s Drohobych district leadership; 4) imprisonment (1944 – 1956) in the Vorkuta Correctional Labor Camp (Komi Autonomous Soviet Socialist Republic); 5) release and return to civilian life (1956 – 1993), re-acquisition of higher medical education, rehabilitation in the early 1990s. Of course, the decisive influence on the life of S. Danylevych was his participation in the nationalist underground, where he served medical chief of the OUN’s Drohobych district leadership, engaged in the procurement of medicines for the UPA, treated wounded

insurgents. In general, the S. Danylevych's fate is another illustration of the destructive influence of the Stalinist totalitarian system on the lives of every "little man".

Key words: *Severyn Danylevych, OUN, UPA, Drohobych, repressions, rehabilitation of political prisoners.*

Постановка проблеми. На сьогодні одним із головних завдань дослідження історії репресивної діяльності радянських властей на теренах західних областей України у перші післявоєнні роки є виявлення, опрацювання та уведення до наукового обігу біографічних матеріалів щодо тисяч і тисяч осіб, засуджених за політичні «злочини». Це дасть змогу сучасній українській історичній науці відтворити не лише масштаби репресій, але й показати життєву трагедію кожної «маленької людини» – жертви тоталітарної системи. Серед останніх був і лікар Северин Данилевич, заарештований 1944 р. радянськими спецорганами у Дрогобичі за співпрацю з Організацією українських націоналістів (далі – ОУН).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Біографія С. Данилевича досі не була об'єктом наукових досліджень. У 2017 р. було видано невеликий збірник спогадів «Для України жили і вмирали» про українських повстанців і підпільників зі Збаражчини, в якому згадувалося й ім'я С. Данилевича [3]. Невелика згадка про нього з'явилася у четвертій книзі видання «Реабілітовані історією. Львівська область» (2019) [7]. На жаль, діяльність лікаря наразі не окреслювалася дослідниками історії українського визвольного руху 1940 – 1950-х рр. Не згадано його і в праці «Медицина Дрогобича. Історичні нариси» (2008) [8]. Відзначимо, що чи не єдиним доволі повним на сьогодні джерелом, яке дає можливість реконструювати головні факти біографії С. Данилевича, є його архівно-кримінальна справа, що зберігається в архіві Управління Служби безпеки України у Львівській області (м. Львів) [1].

Мета статті – розкрити біографію лікаря Северина Данилевича (1921 – 1993), який брав участь в українському визвольному русі середини ХХ ст. й був репресований радянськими спеціальними органами.

Виклад основного матеріалу. Северин Андрійович Данилевич народився 7 липня 1921 р. у с. Максимівка Збаражського району Тернопільської області [1, арк. 52]. Батько Андрій Корнилович Данилевич (1882 р.н.) був заможним господарем, володів 20 га землі, для обробітку якої наймав робітників. Мати, Тетяна Іванівна (1890 р.н.), виховувала чотирьох дітей. У Северина був брат Богдан (1914 р.н.) та дві сестри – Іванна (1919 р.н.) і Тетяна (1913 р.н.) [1, арк. 7–8 зв, 14, 48 зв].

До 1932 р. Северин мешкав разом зі своєю сім'єю у рідному селі, де закінчив сільську школу. Після цього навчався у середній школі Тернополя (припускаємо – гімназії Товариства «Рідна школа»). З приходом радянської влади він вступив до Львівського медичного інституту (у 1940 р.), заснованого, як відомо, на основі медичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка. Нова влада вороже ставилася до заможних селян, тож Северинових батьків на весні 1940 р. як куркулів було виселено до Казахстану. Дещо раніше органи НКВС заарештували його брата Богдана [1, арк. 13зв].

Відомо, що Богдан Данилевич брав участь в антирадянському виступі у Збаразькому районі. В грудні 1939 р. був заарештований і засуджений до смертної кари. У камері смертників провів місяць, чекаючи здійснення вироку. Згодом вирок замінили на 20 років каторжних робіт. Заслання відбував у Красноярському краї. Звільнився у 1956 р., повернувся до рідного села. Помер 29 липня 1976 р. [3, с. 41].

Попри негаразди з родиною, С. Данилевич учився непогано, отримував стипендію [1, арк. 48], але уже через два місяці змушений був перейти навчатися на обласні медичні курси, де здобував освіту до початку німецько-радянської війни. У серпні 1941 р. він поїхав на батьківщину до с. Максимівки, мешкаючи у сестри Іванни до березня 1942 р. Деякий час (грудень 1941 – березень 1942 рр.) працював секретарем сільської управи в рідному селі. Відтак повернувся до Львова і, за його словами, влаштувався навчатися у медичний

інститут, де продовжував освіту до березня 1944 р., проходячи практику у міській лікарні [1, арк. 13 зв–14].

Відзначимо, що під час німецької окупації у Львові заходами української громадськості з дозволу німецьких властей справді було відновлено діяльність декількох закладів вищої освіти, зокрема і медичного інституту, проте в обмежених формах. У березні 1942 р. в пресі з'явилися оголошення про запис студентів до «інститутів» – медичного, фармацевтичного, ветеринарного, сільськогосподарського, правничого. У них вказувалося, що навчання для «не німців арійського походження» почнеться в середині квітня, але зголошуватися потрібно до 15 березня. Справді, за винятком правничого «інституту», всі інші почали працювати у другій половині квітня 1942 р. За твердженнями заступника голови Українського центрального комітету Костя Паньківського, мовою діловодства в цих закладах була німецька, але фактичне керівництво перебувало в руках українців, а отже і «характер Інститутів був український» [6, с. 364]. Восени 1942 р. назви «інститутів» було змінено, оскільки німці заперечувала можливість використовувати таку назву для закладів освіти, в яких навчалось місцеве слов'янське населення. З того часу вживалася назва «Державні Фахові Курси у Львові» (відповідно, медичні, фармацевтичні та ін.). Проте зміна назви не позначилася на рівні навчання, ставленні німецьких та західноєвропейських університетів до цих «курсів» та їхніх студентів. «Навчання стояло на висоті університету чи вищих технічних шкіл і тому після війни визнали його всі вищі школи», – констатував К. Паньківський [6, с. 364–365]. Відзначимо, що «медичні курси» були найбільшими щодо кількості професорів і студентів. На п'яти курсах (річниках) тут восени 1943 р. було понад 700 студентів, зокрема приблизно 500 українців і 200 поляків [6, с. 365].

На початку 1944 р. С. Данилевич увійшов до кола знайомих студента-медика Володимира Михайлуніва, який на «медичних курсах» очолював осередок ОУН і мав псевдонім «Баша». У приватних бесідах В. Михайлунів розповідав Северину про боротьбу ОУН за створення самостійної України,

героїзм оунівців у протистоянні з німцями тощо. Вочевидь, ці розмови вплинули на С. Данилевича і він у січні 1944 р. дав згоду стати членом ОУН, отримавши конспіративний псевдонім «Лис» [1, арк. 15].

Відзначимо, що В. Михайлунів («Баша») народився 1921 р. у м. Станіславі (зараз – м. Івано-Франківськ), закінчив чотири курси Львівського медичного інституту. Станом на весну – осінь 1945 р. історичні джерела фіксують його як медика Дрогобицького окружного проводу ОУН [4, с. 257]. Хоча у спілкуванні з С. Данилевичем В. Михайлунів («Баша») сказав, що працює в Дрогобицькому обласному проводі ОУН референтом медичного відділу [1, арк. 15]. Крім того, зауважимо, що в Львівському медичному інституті у роки німецької окупації навчалося чимало студентів, які згодом стали лікарями в структурах ОУН і УПА. Серед них назвемо, для прикладу, В. Гранаса-Ониськіва [2] та М. Ріпецького [8].

У перші місяці 1944 р. С. Данилевич («Лис») знайомився з націоналістичною літературою, збирав членські внески з підпільників тощо. У цей час його помічником став Роман Трудяк (Третяк, «Гармаш», «Рубайло»), який виконував різні доручення «Лиса». З огляду на наближення фронту, «медичні курси» припинили діяльність. Відтак, за наказом В. Михайлунива, С. Данилевич виїхав до Дрогобича для здійснення медичної практики і проведення підпільної діяльності. Йому доручили організувати медичну службу Дрогобицького окружного проводу ОУН, здійснювати заготування медикаментів і забезпечити їх розподіл по районних структурах організації [1, арк. 15, 31]. По-суті, С. Данилевича під псевдонімом «Лирик» було призначено референтом медичного відділу (іншими словами – «санітарним референтом») Дрогобицького окружного проводу ОУН [1, арк. 34 зв], який перебував у складі Дрогобицької області ОУН [4, с. 23].

У Дрогобичі С. Данилевич на початку квітня 1944 р. влаштувався працювати до міської лікарні [1, арк. 14]. На той час у місті функціонували різні українські організації, зокрема Український допомогивий комітет, який утримував їдальню для працівників різних громадських установ [5, с. 198].

Саме там С. Данилевич встановив свої перші контакти з місцевим оунівським підпіллям, познайомившись за вказівкою В. Михайлуніва з Вірою Грущак. Остання організувала молодому лікарю зустріч з провідником Дрогобицького окружного проводу ОУН «Долиною». Пізніше завдяки В. Грущак С. Данилевич познайомився з Марією Юзефів («Калина»), яка очолювала «жіночий відділ» Дрогобицького окружного проводу ОУН [1, арк. 15 зв]. Відомо, що «Долина», «Бурлака» був господарчим референтом Дрогобицького районного проводу ОУН (весна 1946 р.) [4, с. 212].

З метою збирання медикаментів для потреб оунівського підпілля та Української повстанської армії (далі – УПА) лікар С. Данилевич встановив контакти із провідником Дрогобицького міського проводу ОУН Левком Грущакком. Обидва підпільники розробили операцію щодо експропріації медикаментів з аптеки на центральній площі Дрогобича, власником якої був Яхно. У липні 1944 р., скориставшись відступом німців з міста та тимчасовою панікою, вони вчинили напад на цю аптеку і здобули десятки кілограмів медикаментів [1, арк. 17, 18 зв, 31–32].

Крім того, С. Данилевич підтримував тісні контакти з деякими референтками «жіночих відділів» районних проводів ОУН Дрогобицької округи (разом 65 сіл): Стебницького, Бориславського, Болехівського, Опаківського [1, арк. 16, 21]. На першу половину і середину 1944 р. референтуру «жіночих сіток» очолювали Ольга Петренко – Стебницький районний провід ОУН, Бачинська (ім'я невідоме) («Надя») – Бориславський районний провід ОУН, невідома мешканка с. Опака, селянка (Опаківський районний провід ОУН) [1, арк. 22, 26]. З референтурою «жіночого відділу» Болехівського районного проводу ОУН зв'язок підтримувався через «Калину» та «Рубайла» [1, арк. 20–21]. Найбільш тісні стосунки у «Лилика» склалися з референткою «жіночого відділу» Стебницького районного проводу ОУН Ольгою Миколаївною Петренко, до якої він носив медикаменти з проханням переховати або передати далі по тереновій сітці [1, арк. 15 зв, 20, 26, 35].

Від В. Михайлуни («Баша») С. Данилевич отримував через зв'язкових й інші завдання, зокрема заготовляти хірургічні інструменти. Проте цього виконати не міг, оскільки їх у той час неможливо було купити чи дістати. Ще один наказ «Баші» стосувався заготівлі у кожному селі санітарних сумочок. Цю вказівку С. Данилевич виконав частково. Він отримав від підпілля 5 тис. злотих на придбання медикаментів, які витратив за призначенням, спираючись на допомогу Р. Трудяка («Рубайло») та М. Юзефів («Калина»). Загалом ним було сформовано групи медикаментів для 30–35 санітарних сумочок, котрі передано Ользі Петренко для дальшого розподілу у селах Стебницького району ОУН та Бачинській («Надя») для Бориславського району ОУН. Підпільники Опаківського району здійснювали заготівлю медикаментів власними силами, а для Болахівського району ОУН готував медикаменти Р. Трудяк («Рубайло»). За свою діяльність С. Данилевич двічі отримав від «Баші» кошти у сумі 200–300 злотих, які передавалися через зв'язкових [1, арк. 17зв, 18, 20].

Не без відома лікаря у різних селах Дрогобиччини (Орів, Ластівки, Волоща, Грушів, Урич) формувалися таємні склади медикаментів для УПА [1, арк. 48 зв]. Зокрема, в с. Ластівки С. Данилевич разом зі своїм спільником заховав у полі приблизно 30 кг медикаментів. У с. Улично в червні 1944 р. лікар «Лирик» залишив в підпільниці «Хортиці» на зберігання приблизно 10 кг медикаментів [1, арк. 25, 27].

У червні-липні 1944 р. С. Данилевичу деякий час довелося переховуватися від німців, які евакуювалися з Дрогобича і могли захопити з собою лікаря. Відтак він покинув місто до гірської місцевості Дрогобиччини – у села Орів і Ластівки Підбузького району. Неподалік с. Ластівки наприкінці липня 1944 р. дислокувався відділ УПА чисельністю (за словами С. Данилевича) близько 100 осіб під командуванням Василя Андрусяка («Різун»). 4 серпня 1944 р. до с. Ластівки прибув німецький обоз чисельністю близько 30 підвод. Українські повстанці оточили його і в результаті короткого бою захопили. Усі німці загинули, а упівці втратили одного вбитого та двох легкопоранених. Саме пораним повстанцям надавав медичну допомогу С. Данилевич [1, арк. 14 зв].

Після звільнення Дрогобича від німецької окупації, лікар вирішив повернутися до міста. 15 серпня 1944 р. він влаштувався працювати у Дрогобицьку міську лікарню. Приблизно 10 вересня до нього на квартиру зайшла керівниця «жіночого відділу» Дрогобицького окружного проводу ОУН М. Юзефів («Калина»), принісши продукти для лікаря. Деякий час вони розмовляли про становище в ОУН, домовилися зустрітися наступного дня, однак «Калина» не прийшла. 22 вересня 1944 р. Дрогобицький облздороввідділ відрядив С. Данилевича до с. Сопіт Сколівського району як керівника епідемічної бригади [1, арк. 23].

На Сколівщині С. Данилевич («Лилик») продовжив свою підпільну діяльність. 5 жовтня 1944 р. до нього у с. Сопіт навідався керівник медичного відділу Дрогобицького обласного проводу ОУН В. Михайлунів («Баша»), який запропонував С. Данилевичу перейти в УПА, оскільки повстанській армії були потрібні досвідчені лікарі. Проте С. Данилевич відмовився, зіславшись на слабке здоров'я [1, арк. 23]. 15 жовтня незнайома дівчина принесла лікарю записку від В. Михайлунива, який наказував перевірити наявність і стан медикаментів на теренах Дрогобицької округи, а також організувати купівлю додаткового запасу медикаментів і забезпечити їх надійне зберігання. Водночас, «Баша» пропонував С. Данилевичу посилити роботу оунівського Червоного Хреста, перевірити його діяльність і склади. У зазначеній записці-«штафеті» йому доручалося зв'язатися з керівниками медслужби Самбірського окружного проводу ОУН «Вишнею» і Стрийського окружного проводу ОУН «Березою» [1, арк. 23 зв].

Лікарю «Лилику» було відомо, що псевдонімом «Береза» користується Василь Яремчук, родом з Тернопільської області, колишній студент 4 курсу Львівського медичного інституту. Студентом цього ж інституту був і Степан (прізвище невідоме) на псевдо «Вишня», родом з Чорткова Станіславської області [1, арк. 24 зв]. С. Данилевич одразу передав «штафету» для «Берези», доручивши йому перевірити кількість медикаментів на теренах Стрийської округи, організувати набуття нових медикаментів, зрев'ювати діяльність сітки працівників, залучених до медичної сфери ОУН. Наказ для «Вишні» лікарю

вдалося скерувати лише 25 жовтня 1944 р. через підпільника «Модеста». В останні дні жовтня С. Даниленко («Лилик») отримав від В. Михайлунива («Баша») вимогу надати звіт про те, як виконується його наказ щодо налаштування роботи Червоного Хреста ОУН, обліку та заготівлі медикаментів. Дослівно в «штафеті», згідно зі спогадами С. Данилевича, було написано таке: «Друже Лилик! Передайте звіт про стан замагазинування медикаментів. Де знаходяться «Береза» та «Вишня»? Приїду до Вас через два тижні. Баша». Слава Україні». Проте 1 листопада 1944 р. С. Данилевич поїхав до Дрогобича у службових справах, а вже наступного дня його було затримано працівниками НКВС [1, арк. 24].

Радянські спецоргани ще у вересні 1944 р. отримали першу інформацію про підпільну діяльність С. Данилевича. Річ у тім, що 19 вересня працівники НКВС затримали та допитали Катерину Тур, мешканку с. Улично, яка працювала в Дрогобицькій лікарні. Вона розповіла про співпрацю з Ольгою Петренко у справі переховування медикаментів, а також про відвідини лікаря С. Данилевича, який забрав у неї медикаменти з метою передати їх на зберігання до с. Орів. Відтак дівчина повідомила чекістам особові прикмети лікаря (25 років, високий, нормальної тілобудови) та обставини знайомства з ним у липні 1944 р. У середині ж вересня 1944 р. К. Тур зустріла в Дрогобицькій лікарні С. Данилевича і коротко двічі з ним розмовляла [1, арк. 35].

У жовтні 1944 р. до рук працівників НКВС потрапив Роман Трудяк (Трутяк, Третяк). Відомо, що він народився 1921 р. у с. Залуччя Коломийського району Станіславської області й на час арешту мешкав у Коломиї. 22 жовтня його допитали й він розповів, що, будучи членом ОУН під псевдонімом «Гармаш», від початку 1944 р. знаходився у підпорядкуванні «слухача медичних курсів» С. Данилевича («Лис»). Останній ще у Львові ставив йому завдання щодо складання списків усіх відомих Р. Трудяку членів ОУН з детальною характеристикою на кожного (це завдання «Гармаш», за його словами, усіляко ігнорував і не виконав). Після призначення С. Данилевича на посаду «санітарного референта» (референта «медичного відділу»)

Дрогобицького окружного проводу ОУН, Р. Трудяк опинився в його підпорядкуванні і змінив псевдонім з «Гармаш» на «Рубайло». Розповів він і про заготівлю медикаментів та їх переховування у с. Орів наприкінці липня 1944 р., де також зустрічався з С. Данилевичем [1, арк. 34–34 зв].

Отримавши такі свідчення, чекісти, після повернення С. Данилевича із відрядження, 2 листопада 1944 р. затримали його у Дрогобичі. Опісля почалися тривалі допити. Перший з них провів у день затримання старший оперуповноважений 10 відділення 2 відділу Управління НКДБ Дрогобицької області молодший лейтенант держбезпеки Олексій Рудь. Під час допиту С. Данилевич розповів свою біографію, зокрема про навчання в медичному інституті, працю в Дрогобицькій лікарні, а також переховування від німців в селах Орів та Ластівки, де йому довелося лікувати поранених українських повстанців. «Бажаючи виявити підтримку учасникам УПА я поспішив у с. Ластівки» [1, арк. 14–14 зв], – зазначив затриманий лікар.

Наступного дня (3 листопада 1944 р.) відбулися аж три допити С. Данилевича, припускаємо з тортурами. Слідчий уже мав інформацію про його активну працю в ОУН, а тому вимагав правдивих показів. Тож лікар розповів про взаємини з В. Михайлунівим («Баша»), своє членство в ОУН, діяльність на становищі референта медичних справ у Дрогобицькому окружному проводі ОУН, контакти з членами підпілля В. Грущак, «Калиною», «Долиною», О. Петренко, Р. Третьяком [1, арк. 15–16]. Згодом детальніше розкрив шляхи здобуття та переховування медикаментів, взаємини з Л. Грущак, територіально-організаційну структуру Дрогобицької округи ОУН, назвав кількох референток «жіночих відділів» тих районів ОУН, які входили до складу округи [1, арк. 17–22]. Під час третього допиту 3 листопада 1944 р. С. Данилевич дав свідчення про свої відносини з підпіллям ОУН у серпні – жовтні того ж року, зокрема про зустріч з В. Михайлунівим («Баша») у с. Сопіт та власні розпорядження до керівників медичних референтур Стрийського і Самбірського окружних проводів ОУН «Берези» і «Вишні». Водночас окреслив і своє перебування у с. Ластівки наприкінці липня – початку

липня 1944 р., зізнавшись у вербуванні до лав ОУН утікача зі с. Пустомити біля Львова, котрому дав псевдонім «Лис» [1, арк. 23–25 зв].

Свідчень С. Данилевича було достатньо для того, щоб офіційно оформити його затримання та запобіжний захід (тримання під вартою), що й було зроблено 6 листопада 1944 р. Того ж дня у помешканні лікаря було проведено обшук, в результаті якого вилучено деякі документи (зокрема, паспорт громадянина СРСР, виданий ще 1940 р.) та понад 150 крб. [1, арк. 3–5, 9]. 9 листопада 1944 р. виписано ордер на арешт С. Данилевича [1, арк. 6] та складено його анкету. До слова, з анкети дізнаємося й опис зовнішності лікаря: високий зріст (до 180 см.), повна фігура, горизонтальні плечі, довга шия, світле волосся, сірі очі, високе чоло, прямокутне обличчя, дугоподібні брови, великий тонкий ніс, малий рот, тонкі губи, скошене підборіддя, великі вуха. Особливих прикмет він не мав [1, арк. 7–8 зв].

Через декілька днів справу С. Данилевича було передано слідчому слідчого відділу Управління НКДБ Дрогобицької області старшому лейтенанту Федору Матюшову [1, арк. 2]. 15 листопада 1944 р. він викликав на допит С. Данилевича, який цього разу назвав імена, прізвища, інколи псевдоніми підпільників, з якими співпрацював на Дрогобиччині [1, арк. 26–27]. Наступного дня слідчий підготував постанову про пред'явлення обвинувачення С. Данилевичу за ст. 54-1а і 54-11 Карного кодексу (КК) УРСР. У ній йшлося, що лікар, будучи членом ОУН, проводив діяльність на повалення радянського ладу та відторгнення України від СРСР [1, арк. 28]. Арештований в цілому погодився зі звинуваченням, але спробував заперечити тези про свою боротьбу за повалення радянського ладу і відторгнення України від Радянського Союзу. Йому, однак, не вдалося переконати слідчого, в якого були свідчення самого ж С. Данилевича про підпільну діяльність у серпні – жовтні 1944 р. (тобто на час відновлення радянської влади в регіоні) [1, арк. 29–30].

На той час до рук НКДБ потрапила й О. Петренко, яка на допиті 8 грудня 1944 р. розповіла про співпрацю з учасником ОУН доктором «Лилицом». 14 грудня було проведено очну ставку між С. Данилевичем і О. Петренко, під

час якої обоє повідомили, що знають один одного особисто з весни 1944 р., вели мову про переховування медикаментів і знайомство з «Калиною». 5 січня 1945 р. слідство офіційно було закінчено, що засвідчувалося відповідним протоколом [1, арк. 36–37, 40].

Однак 6 січня 1945 р. у внутрішній в'язниці Дрогобицького обласного Управління НКДБ відбувся останній допит С. Данилевича, проведений слідчим Ф. Матюшовим у присутності помічника військового прокурора Львівського військового округу. Лікар вкотре дав покази щодо своєї діяльності в ОУН, назвавшись «референтом медичних справ жіночого відділу» Дрогобицького окружного проводу. Більш детально розповів про пограбування аптеки у Дрогобичі наприкінці липня 1944 р. при допомозі Л. Грущака та українських вояків-утікачів з німецької армії [1, арк. 31–33]. Мета цього допиту, ймовірно, полягала у тому, щоб сформувавши уявлення у членів майбутнього судового процесу над С. Данилевичем щодо провини останнього.

До справи С. Данилевича слідчий Ф. Матюшов додав копії протоколів допитів зі свідченнями К. Тур, Р. Трудяка, О. Петренко. Власне 6 січня 1945 р. слідчий сформував обвинувальний вирок щодо С. Данилевича. У ньому наводилася інформація про діяльність лікаря на користь ОУН і УПА, заготівлю медикаментів, вербування нових членів до лав українських націоналістів, пограбування аптек, організацію нелегальних складів ліків. Констатовалося, що С. Данилевич «зрадив Батьківщину» і визнав себе винним у злочинах, передбачених ст. 54-1а і 54-11 КК УРСР [1, арк. 41–42].

Справу лікаря було скеровано військовому прокуророві Львівського військового округу (ЛьвівВО) для передачі на розгляд Виїзної сесії Військової Колегії Верховного Суду СРСР. Того ж дня (6 січня 1945 р.) у Дрогобичі відбулося підготовче засідання Виїзної сесії Військової Колегії Верховного Суду СРСР у складі генерала-майора юстиції Сусліна (голова), підполковників юстиції Гречішнікова і Онищенка (члени), старшини Смолякова (секретаря) та за участі військового прокурора ЛьвівВО підполковника юстиції Ліпатова. На

засіданні було вирішено заслухати справу у закритому судовому засіданні без виклику свідків [1, арк. 46].

Закрите судове засідання Виїзної сесії Військової Колегії Верховного Суду СРСР відбулося 7 січня 1945 р., під час якого С. Данилевич визнав себе винним і дав певні покази, запевняючи, що не мав наміру працювати в ОУН після прибуття до Дрогобича. Відзначив, що не може нести відповідальність за те, що його батько – куркуль. На завершення просив суд зберегти йому життя і дати змогу чесно працювати [1, арк. 47–48зв]. Відтак суд оголосив вирок, згідно з яким С. Данилевича, на основі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 19 квітня 1943 р., передбачалося покарати «каторжними роботами» строком 20 років, конфіскацією всього особистого майна та позбавленням політичних прав на 5 років. Відлік строку відбуття покарання встановлювався з дати затримання – 2 листопада 1944 р. Вирок оголошувався вирішальним і таким, що не підлягає оскарженню [1, арк. 49–49 зв].

Своє ув'язнення С. Данилевич відбував у таборах Воркути (Комі АРСР). Проте після смерті Й. Сталіна і початку процесів реабілітації політичних в'язнів в СРСР для нього з'явилася нагода звільнитися. Можливо, С. Данилевичем було подане відповідне прохання. Зрештою, 28 червня 1956 р. з'явилася виписка з протоколу засідання Комісії Президії Верховної Ради СРСР із розгляду справ на осіб, які відбувають покарання за політичну і господарську діяльність. Комісія постановила: враховуючи, що С. Данилевич учасником ОУН був у період німецької окупації, а після окупації ніякої практичної діяльності не проводив, тому можна обмежитися відбутим строком покарання і ув'язненого з-під варті звільнити [1, арк. 51–52].

Лікаря С. Данилевича було звільнено 3 липня 1956 р., після 11 років і 8 місяців ув'язнення. Відомо, що він згодом мешкав у м. Збараж на Тернопільщині, закінчив Ужгородський медичний інститут. Пізніше проживав у м. Жовква на Львівщині [3, с. 41–42]. 23 листопада 1992 р. політв'язень написав заяву прокурору Львівської області з проханням про реабілітацію [1, арк. 51–52]. 21 січня 1993 р. прокуратура Львівщини, перевіrivши справу,

видала «заклучення», за яким на С. Данилевича розповсюджувалася дія ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р. «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні». Тож лікаря було реабілітовано [1, арк. 53–53зв]. Помер С. Данилевич у 1993 р. [3, с. 42].

Висновки. Отже, в житті та діяльності Северина Данилевича (1921 – 1993) можна виділити декілька головних етапів: 1) дитинство і юність (1921 – 1940), проведене в рідному селі, здобуття середньої освіти в Тернополі; 2) здобуття вищої освіти у Львівському медичному інституті (1940 – 1944), яке, з огляду на складні обставини воєнного часу, декілька разів переривалося; 3) участь в українському визвольному русі (січень – листопад 1944), в рамках якого лікар займав посаду референта медичних справ Дрогобицького окружного проводу ОУН; 4) перебування в ув'язненні (1944 – 1956) у Воркутинському виправно-трудовому таборі (Комі АРСР); 5) звільнення і повернення до цивільного життя (1956 – 1993), повторне здобуття вищої медичної освіти, реабілітація на початку 1990-х рр. Загалом, доля лікаря С. Данилевича є черговою ілюстрацією руйнівного впливу сталінської тоталітарної системи на життя кожної «маленької людини».

Список використаних джерел та літератури

1. Архів Управління Служби безпеки України у Львівській області (Архів УСБУ Львівської обл.). Спр. П. 28336, 54 арк.
2. Гранас-Ониськів В. Курси біля Труханова. Спомин. *Літопис Української повстанської армії*. Т. 23: Медична опіка в УПА. Торонто-Львів: «Літопис УПА», 1992. С. 196–202.
3. Для України жили і вмирали. 75 років УПА: спогади учасників ОУН – УПА / Упоряд. Т. Кульпа. Збараж, 2017. 89 с.
4. Ільницький В. Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад (1945 – 1952). Дрогобич: Вимір, 2009. 368 с.
5. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / Наук. ред. Л. Тимошенко. Дрогобич, Коло, 2009. 320 с.
6. Паньківський К. Роки німецької окупації. Ньюарк–Нью-Йорк–Торонто: Життя і мислі, 1965. 479 с.
7. Реабілітовані історією. У 27 томах. Львівська область. Книга 4: м. Дрогобич, Дрогобицький район. Львів: Простір-М, 2019. 760 с.

8. Ріпецький М. Санітарна служба в Лемківському курені УПА. *Літопис Української повстанської армії*. Т. 23: Медична опіка в УПА. Торонто-Львів: «Літопис УПА», 1992. С. 103–140.

9. Романяк М., Богаченко М. Медицина Дрогобича. Історичні нариси. Дрогобич: Коло, 2008. 456 с.

References

1. Arkhiv Upravlinnia Sluzhby bezpeky Ukrainy u Lvivskii oblasti [Archive of the Security Service of Ukraine in Lviv region]. Case P. 28336, 54 p.

2. Hranas-Onyskiv, V. (1992). Kursy bilia Trukhanova. Spomyn [Courses near Trukhaniv. Memoirs]. *Litopys Ukrainskoi povstanskoï armii*. Т. 23: Medychna opika v UPA. Toronto-Lviv: «Litopys UPA». S. 196–202. [in Ukrainian].

3. Kulpa, T. (Comp.) (2017). *Dlia Vkrainy zhyly i vmyrally. 75 rokiv UPA: spohady uchasnykiv OUN – UPA* [They lived and died for Ukraine. 75 years of the Ukrainian Insurgent Army: memories of OUN – UPA members]. Zbarazh. [in Ukrainian].

4. Ilnytskyi, V. (2009). Drohobyska okruha OUN: struktura i kerivnyi sklad (1945 – 1952) [Drohobych district of the OUN: structure and leadership (1945 – 1952)]. Drohobych: Vymir. [in Ukrainian].

5. Tymoshenko, L. (Ed.) (2009). *Narysy z istorii Drohobycha (vid naidavnishykh chasiv do pochatku XXI st.)* [Essays on the history of Drohobych (from ancient times to the beginning of the XXI century)]. Drohobych, Kolo. [in Ukrainian].

6. Pankivskyi, K. (1965). *Roky nimetskoï okupatsii* [Years of German occupation]. Niuark–Niu-York–Toronto: Zhyttia i mysl. [in Ukrainian].

7. *Reabilitovani istoriieiu*. (2019). *Reabilitovani istoriieiu. U 27 tomakh. Lvivska oblast. Knyha 4: m.Drohobych, Drohobyskyi raion* [Rehabilitated by history. In 27 volumes. Lviv region. Book 4: Drohobych, Drohobych district]. Lviv: Prostir-M. [in Ukrainian].

8. Ripetskyi, M. (1992). *Sanitarna sluzhba v Lemkivskomu kureni UPA* [Sanitary service in the Lemko Battalion of the Ukrainian Insurgent Army]. *Litopys Ukrainskoi povstanskoï armii*. Т. 23: Medychna opika v UPA. Toronto-Lviv: «Litopys UPA». S. 103–140. [in Ukrainian].

9. Romaniak, M., Bohachenko, M. (2008). *Medytsyna Drohobycha. Istorychni narysy* [Drohobych's medicine. Historical essays]. Drohobych: Kolo. [in Ukrainian].

Рецензенти:

Щебетюк Н.Б., д.і.н., с.н.с.р

Рогожа М.М., д.і.н., доцент

Надійшла до редакції 20.04.2021 р.